

Ferdinand Minnaert, het eerste communistische gemeenteraadslid in Gent

Communistische gemeenteraadspolitiek in Vlaanderen tijdens de tussenoorlogse periode. Het geval Gent 1926-1938

Luc Peiren, Amsab

Een studie als deze lijkt bij voorbaat zinloos. De Communistische Partij van België (CPB) was tijdens het interbellum in Vlaanderen geen electorale hoogvlieger, ook niet op gemeentelijk vlak. De partij behaalde tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 maar vijf zijtes (in evenveel gemeenten) op een totaal van vele duizenden. Vóór 1938 was de CPB enkel in de Gentse gemeenteraad vertegenwoordigd. Daar was al in 1926 één verkozene, Ferdinand Minnaert, die bleef zetelen tot 1952. Tussen 1932 en 1938 was er sprake van een communistische fractie met drie raadsleden. Gent is daarom de enige casus waar men de communistische gemeentepolitiek op inhoudelijk vlak voor een langere periode kan bestuderen. Probleem echter is een schrijnend gebrek aan bronnen⁽¹⁾. Over de Gentse CPB-federatie en CPB-afdeling is daardoor maar weinig geweten⁽²⁾. Ondanks het gebrek aan bronnenmateriaal wil deze studie een aanzet zijn tot het verder bestuderen van de CPB in het Gentse. In deze bijdrage wordt de geschiedenis van de Gentse CPB deels biografisch benaderd. De militanten die een belangrijke rol speelden in de uitbouw van de Gentse afdeling en federatie staan centraal. Nadien gaan we verder in op de houding van de Gentse communisten in de gemeenteraad van de Arteveldestad. Hierbij hebben wij vooral de periode 1932-1938 belicht, toen de CPB-fractie op haar sterkst was.

Minnaert en de anderen. De Gentse CPB in de tussenoorlogse periode

De CPB-federatie Gent kende vrij vroeg electoraal succes: in 1926 met de verkiezing van Ferdinand Minnaert als gemeenteraadslid én tijdens de parlementsverkiezingen van 1932, toen de CPB in het arrondissement Gent 3,54% van de stemmen haalde. Enkele weken later volgde de verkiezing van Oscar Vandesompeel als provincieraadslid voor het district Gent.

Ondanks deze successen wist de CPB-federatie Gent en later de CPB-federatie Oost-Vlaanderen, echter weinig leden aan zich te binden, maar door de goede verkiezingsresultaten was het Gentse een 'terre promise' voor de partijleiding: "Notre avance à Gand peut être considérée comme durable"⁽³⁾. Gent werd vanaf het begin door haar 'geroemd' om zijn trouwe en toegewijde militanten⁽⁴⁾. Zo waren er de reeds genoemde Ferdinand Minnaert en Oscar Vandesompeel.

Minnaert (1887-1975) was metaalbewerker en sedert 1906 lid van de Gentse metaalbewerdersbond. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtte hij naar Engeland waar hij lid werd van de 'Amalgated Society of Engineers'. Bij zijn terugkomst in 1919 werd hij lid van de CMB-afdeling Gent. Kort na de oprichting van de CPB (1921) werd Minnaert lid en schatbewaarder van de CPB-afdeling Gent. Reeds in 1922 werd hij verkozen als lid van het Centraal Comité. In datzelfde jaar speelde hij een belangrijke rol in een plaatselijke staking van de Gentse metaalbewerkers. Zelf werkte Minnaert toen bij de firma Van De Kerckhove, een pilootbedrijf van Carels. In 1924 werd hij als communistische militant uit de CMB gezet (cf. motie Mertens). Minnaert schreef zijn verkiezing als gemeenteraadslid in 1926 toe aan een bestendige campagne in de wijken: *"In die tijd hadden wij nog de gelegenheid toe te passen wat de socialisten 40 jaar voordien gedaan hadden, namelijk het geven van zogenaamde 'poortjesmeetings' in de ontelbare beluiken welke Gent telde"*⁽⁵⁾. In 1929 stichtte hij het communistische bedrijfsblad voor de Gentse metaalbewerkers, *De Stalen Pijl*. 7 Jaar later werd hij nationaal secretaris van de Internationale Rode Hulp (IRH) en gecoöpteerd senator voor de CPB (1936-1939). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hij opgepakt door de Belgische overheid en gedeporteerd naar Frankrijk. Eens teruggekeerd naar België, trad hij toe tot het verzet. Op 17 juli 1941 werd hij echter door de Duitsers opgepakt en achtereenvolgend naar Breendonk, Leuven en het concentratiekamp Mauthausen gestuurd. In 1946 werd hij opnieuw door de CPB gecoöpteerd als senator en voor een derde maal herkozen als communistisch gemeenteraadslid (tot dan een unicum in Vlaanderen). In 1952 werd hij niet meer

herkozen als gemeenteraadslid. Tot en met 1970 bleef hij echter op de communistische lijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen te Gent staan ⁽⁶⁾.

Oscar Vandensompel (°1898) werd 'gevormd' in de socialistische beweging in Gent. Hij was er secretaris van de Socialistische Jonge Wacht (SJW) gedurende de Eerste Wereldoorlog en bestuurslid van de BWP-afdeling Sint-Amandsberg (1915-1917). Nadien was hij medeoprichter van de Gentse Vredesgroep en nog later van de communistische groep van Gent (1918). In 1920 werd hij secretaris van de CP in Vlaanderen. Tot na de Tweede Wereldoorlog kandideerde hij voor de partij in Gent en in andere federaties op verschillende lijsten. Na een verblijf in Moskou, waar hij tussen 1930 en 1932 les volgde aan de Leninschool, werd hij in 1932 verkozen als communistisch provincieraadslid voor het district Gent, hetgeen hij bleef tot 1949. In mei '40 werd hij aangehouden door de Belgische overheid. Na zijn vrijlating in juni '40 werd hij actief in het verzet. Na de Tweede Wereldoorlog was hij actief in de CPB-federaties Aalst en Oudenaarde-Ronse en secretaris van de mutualiteit De Eenheid.

Een andere bekende missionaris van de CPB-Gent was Cyriel Verkest (1883-1959) die de partij vertegenwoordigde bij de Gentse dokwerkers. De dokker en zeeman Verkest was in 1925 kandidaat provincieraadslid voor de CPB in het district Gent. In 1932 werd hij voor één termijn verkozen als communistisch raadslid van de stad Gent. Na de Tweede Wereldoorlog bezette hij nog steeds verschillende plaatsen op communistische kandidatenlijsten voor provincie en Kamer. Vóór hij communist werd, was Verkest lid van de socialistische coöperatie Vooruit (vanaf 1909, maar in 1921 ontsla-

gen), de Bond Moyson (1905), de socialis-
tische wijkclub van de 12e wijk en van de
dokkersvakbond (1904). Van deze bond was
hij bestuurslid van 1912 tot aan zijn ontslag
in 1922. Van bij haar oprichting was Cyriel
Verkest lid van de CPB. Hij zetelde in het
federaal bestuur van de Gentse federatie tot
aan zijn aanhouding in mei 1940 door de
Belgische overheid. In september 1940
werd hij door de Duitsers aangehouden. Tot
februari 1941 zat hij in een concentratie-
kamp. Verkest was aanvankelijk propagan-
dist voor de BWP op het platteland geweest,
dat was hij nadien ook voor de CPB. Zo
stelde hij zich in 1929 kandidaat voor de
CPB in het arrondissement Sint-Niklaas.
Zijn verdiensten waren de partijleiding niet
ontgaan en in 1928 werd hij door de 'Sec-
tion Syndicale Centrale' van de CPB dan
ook voorgesteld als permanent afgevaardig-
de van de Internationale beroepscentrale der
zeelieden van de Communistische vak-
bondsinternationale. In Antwerpen richtte
Cyriel Verkest een communistische dok-
kerscel op met een eigen blad, *De Afrosser*.
In zijn autobiografie claimde hij later ook
een internationale communistische zee-
mansclub te hebben opgericht. Verkest gaf
toen ook meetings in buurlanden. Ziek ge-
worden stuurden de partij en de Commu-
nistische vakbondsinternationale hem naar
de Sovjet-Unie waar hij kuurde in een sa-
natorium in Kislovodsk⁽⁷⁾.

Andere 'supermilitanten' waren Alfons Dermul⁽⁸⁾, Albert Mensaert⁽⁹⁾, Jozef Mus-
sche⁽¹⁰⁾, Maurits Rogiest⁽¹¹⁾, Oscar Smes-
man⁽¹²⁾, Josephine Beyaert⁽¹³⁾ en Jean Van
Melkebeke⁽¹⁴⁾. Opvallend is dat heel wat
militanten, die in 1928 kozen voor de trots-
kistische oppositie (te Gent onder leiding
van Frans Van Dooren⁽¹⁵⁾), begin jaren '30
terugkeerden naar de CPB waar zij zeker

niet van de kandidatenlijsten en uit de par-
tij-instanties geweerd werden⁽¹⁶⁾.

Het electoraal succes van de Gentse CPB
en de toewijding van haar militanten namen
niet weg dat ook de Gentse partijafdeling
halfweg de jaren '20 kritiek had op de natio-
nale partijleiding en haar plannen om de
partij te reorganiseren. Daarbij werd de wer-
king in de bedrijven centraal gesteld. Een
brede oppositie binnen de Gentse CPB
meende echter dat de militanten nog on-
voldoende gevormd en bewust waren om
zich in te schakelen in een organisatie ge-
baseerd op bedrijfscellen en vreesde dat de
nieuwe organisatievorm zou leiden tot een
verhevigde patronale repressie. Zij stelde
een alternatieve organisatievorm voor met
commissies die specifieke problemen
(huishuren, gemeentepolitiek...) zouden
bestuderen⁽¹⁷⁾.

Eind 1927 meldde de organisatiecommis-
sie van de CPB dat er nog steeds een hevige
oppositie bestond tegen de reorganisatie van
de partij⁽¹⁸⁾, die er nadien toch kwam.

De voornaamste kritiek van de partijleiding
op de Gentenaars was dat de federatie enkel
leden wierf op basis van propaganda en agi-
tatie en niet op basis van een steviger in-
planting in de bedrijven en op het platte-
land. Ook werd de federale leiding als te
zwak omschreven⁽¹⁹⁾. Na het succes van de
partij tijdens de diverse verkiezingen (ge-
meente, provincie en parlement) van 1932,
wees de partijleiding op de discrepantie
tussen de verkiezingsresultaten en de nu-
merieke ontwikkeling van de Gentse fede-
ratie: "*Nous enregistrons des succès électoraux, nous
menons un travail de masses, mais notre organisa-
tion ne se développe pas au même rythme, surtout à
Gand où il y a quasi-stagnation*". In de federatie
waren er bovendien teveel werklozen. Daar-

om moest werk worden gemaakt van de rekrutering van arbeiders in de bedrijven en de oprichting van bedrijfscellen alsook van de uitbouw van de federatie buiten Gentstad⁽²⁰⁾.

Toch was de organisatie van de Gentse federatie op basis van bedrijfscellen eind jaren '20, begin jaren '30, eerder uitzondering dan regel. Behalve een sterk uitgebouwde cel van havenarbeiders, functioneerde de federatie vooral met wijkcellen. De aanhang en het electoraat van de CPB in het Gentse werden voor een niet onbelangrijk deel gevormd door een lompoproletariaat dat de partij nooit definitief aan zich kon binden. Allicht moet hierin een gedeeltelijke verklaring gezocht worden voor de verkiezingsnederlaag van de CPB in het Gentse tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 en de parlementsverkiezingen van 1939⁽²¹⁾.

De CPB en de gemeenteraadsverkiezingen in Gent tijdens het interbellum

Wanneer we enig inzicht willen krijgen in de communistische gemeentepolitiek tijdens de tussenoorlogse periode in Vlaanderen, is het duidelijk dat Gent het enig werkbaar voorbeeld is. Met scores tussen 5% en 8% verzekerde de CPB zich van een permanente aanwezigheid in de Gentse gemeenteraad in deze periode.

In dit deel zullen wij vooral aandacht hebben voor de periode 1932-1938. Tijdens deze momentopname beschikte de CPB over een driekoppige fractie in de raad en kon zij de gemeentepolitiek op de meest efficiënte manier aanpakken.

Aan de hand van deze casus willen wij, in de mate van het mogelijke, ook de inhoudelijke communale politiek van de CPB, in dit geval uiteraard vanuit een oppositiestandpunt, aan de praktijk toetsen.

Het communistische programma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 was vrij algemeen: financiële autonomie van de gemeenten; ontwikkeling van de gemeenteregies én vrijwaring van deze van de greep van het kapitalisme; gratis lekenonderwijs; respect voor de vrijheid van opinie van het gemeentepersoneel; erkenning van hun vakbonden; democratische huisvestingspolitiek onder controle van de vakbonden en huurdersverenigingen; verhoging van de gemeentelijke werkloosheidsuitkeringen; steun van de gemeenten aan stakers en slachtoffers van lock-outs,...⁽²²⁾

De CPB-afdeling Gent bracht haar voornaamste militanten in stelling en behaalde daarmee in 1926 een behoorlijk resultaat: 5,5% van de stemmen en één verkozenen, de reeds genoemde Ferdinand Minnaert. Na zijn verkiezing in 1926 werd Minnaert door zijn mederaadsleden uit alle commissies van de gemeenteraad geweerd. Hij liet zich niet uit het lood slaan en drukte meteen zijn wantrouwen uit in het gevormde 'driepartijdig Schepencollege' en zou *"elk college bestrijden dat niet met een programma van strijd tegen het kapitalisme zal strijden voor de overwinning van het proletariaat"*. Zijn eerste vraag was geïnspireerd door de vraag die veel socialistische fracties van buiten Gent vijf jaar eerder ook stelden toen zij voor het eerst hun intrede deden in de gemeenteraden: *"Ik wil u mededeelen dat ik verwonderd sta over de manier en over het uur waarop de Gemeenteraad begint. Het uur is geheel ongepast. De arbeiders, die dus bij een patroon werken, zullen geslachtofferd worden."*

Het moet die arbeiders dus toegelaten worden de vergaderingen bij te wonen. De negen tienden van de bevolking van Gent bestaat uit arbeiders. Ik stel dus voor dat het uur van zitting dezer vergadering verschoven worde tot 6½ ure". Voor het overige vroeg hij een zitje aan de linkerzijde in plaats van aan de rechterzijde waar men hem geplaatst had, *"dit om geen verkeerden indruk bij het publiek te wekken. [De linkerzijde aanduidende] Daar is plaats, ik stel voor mij eene andere plaats te geven"*.

Aangezien hij tijdens deze eerste zitting naast een nationalist zat, antwoordde schepen Gust Balthazar dat hij daar goed zat: *"Les extrêmes se touchent"*. Deze opmerking was kenschetsend voor de verhouding tussen de socialistische fractie (in hoofdzaak de schepenen) en de enige communist in de raad. Aangezien Minnaert zeer vaak, voor de socialisten allicht al te vaak, interpelleerde, kreeg hij een stortvloed van minachting te verwerken: *"Ga liever naar den cirk Amar; daar heeft men clowns noodig, hier niet"* (Schepen d'Asseler, gemeenteraadszitting van 24 januari 1927); na een zoveelste onthouding van Minnaert: *"Dat is ten minste wel: noch mossel noch visch"* (Schepen Cnudde, idem); *"Zee-veraar" [Eenige stemmen]*; in verband met besparingen door de gemeente: *"Hij heeft verward met de roebels"* (Schepen Cnudde, gemeenteraadszitting van 28 maart 1927)⁽²³⁾; *"Gij hebt het recht niet iemand in het publiek te beschuldigen; dit recht hebt gij niet! Ik herhaal dat ge een gemeene kerel zijt!"* (Schepen Balthazar, zelfde zitting)⁽²⁴⁾; *"Ik heb mij voorgenomen u niet meer te antwoorden, M. Minnaert"* (Schepen Balthazar, zelfde zitting)⁽²⁵⁾...

Minnaert was vaak niet minder rad van tong, hij moest ook. Hij liet geen gelegenheid onbenut om het college te interpellieren: de stijgende werkloosheid wees volgens

hem op het failliet van het kapitalistische systeem en de leningen die de stad Gent aanging om de uitbreiding van de haven en de werken van het gesloopte station Gent-Zuid te kunnen bekostigen zouden enkel de reeds rijke kapitaalbezitters ten goede komen. Hij nam vooral de socialisten zwaar op de korrel, maar keerde zich ook tegen de Franstalige bourgeoisie in zijn stad toen hij in 1931 bepleitte dat de officiële stukken in de stad voortaan enkel nog in het Nederlands zouden opgesteld worden; dit uit besparingsoverwegingen⁽²⁶⁾. Daarmee verwoordde hij het CPB-standpunt dat de strijd voor federalisme en economische ontvoogding van het proletariaat onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. Socialist en communisten waren in het Gentse, zeker na de verkiezing van Minnaert in de gemeenteraad in 1926, aartsvijanden geworden. Het aantal communistische kiezers voor de provincieraadsverkiezingen van 1925, de gemeenteraadsverkiezingen van 1926 en de parlamentsverkiezingen van 1925 en 1929 in het Gentse nam voor de Gentse BWP bedreigende proporties aan. Beide partijen spaarden elkaar binnen en buiten de gemeenteraad niet⁽²⁷⁾.

Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 1932 onderstreepte de nationale CPB het belang van de gemeentepolitiek voor de partij: *"Il constitue un excellent moyen de mobiliser les masses ouvrières autour de nos mots d'ordres"* ⁽²⁸⁾. De gemeenteraadszittingen waren een niet te onderschatten propagandamiddel voor de partij, die haar mandatarissen daarin beter moest bijstaan. Een eerdere poging om een speciale commissie op te richten die in opdracht van het Centraal Comité (CC) van de CPB de actie van de communistische gemeente- en provincie-

**EENHEID VAN SOCIALISTEN
EN KOMMUNISTEN**
Verbond aller demokraten
**KATHOLIEKEN WJ REIKEN
U DE HAND**

*voor
Vrede
en
Vrijheid*

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 werd de eenheid van de KPB met de BWP gepropageerd (Stadsarchief Gent).

raadsleden zou leiden en coördineren, was mislukt. De aanpak van de communistische gemeenteraadsleden was daardoor desastreus gebleken, zeker te Brussel, waar één raadslid nooit kwam opdagen en het ander onverschillig was gebleken.

De toekomstige raadsleden moesten daarom rigoureuus gecontroleerd en begeleid worden. Zij moesten geregeld vergaderen met de bevoegde partij-instanties en regelmatig verslag uitbrengen van hun werk in de gemeenteraad op vergaderingen in arbeiderswijken en bedrijven. Het CC van 5 en 6 december 1931 besloot in een zo groot mogelijk aantal gemeenten op te komen⁽²⁹⁾. Voor de CPB waren de verkiezingen geen doel op zich, wel een middel om een zo groot mogelijk publiek te bereiken. Desalniettemin mocht het gemeenteprogramma van de partij geen doorslag zijn van het integraal programma van de CPB: "*La campagne électorale pour les élections communales, est une campagne politique qui doit être menée sur la base des revendications immédiates des travailleurs dans les entreprises, des masses laborieuses dans les communes*"⁽³⁰⁾.

Zo moesten de communisten de overheidssteun aan de werklozen aankaarten (huursubsidies, kolenbedeling, gratis leveren gas en elektriciteit...). In de bedrijven moest onder meer de strijd tegen loonsvermindering gevoerd worden in samenwerking met de Revolutionaire Vakbondsoppositie (RVO) en er moesten verkiezingscomités opgericht worden. De bedrijfsbladen moesten in de propaganda ingeschakeld worden en werklozenblaadjes uitgegeven. In de afdelingen moesten tevens verkiezingscomités opgericht worden die de eenheid aan de basis met de socialistische arbeiders moesten bewerkstelligen. Haaks daarop stond de laatste instructie van de CPB-leiding: "*La*

lutte contre la social-démocratie [qui] mène fiévreusement la politique de sauvetage de la bourgeoisie en couvrant la politique traîtresse du manteau des 'phrases oppositionnelles' voir même des déclamations 'révolutionnaires'"⁽³¹⁾.

Wegens deze vijandigheid ten aanzien van de 'sociaal-fascisten' was het de bedoeling van de partijleiding in zoveel mogelijk gemeenten lijsten in te dienen. Deze strategie moest tevens 'rechts-opportunistische tendensen' in de partij de pas afsnijden. De gemeentepolitiek, zo leert ons de Franse situatie, "*[...] connaît souvent un décalage parfois très grand avec la lutte révolutionnaire pour le pouvoir*"⁽³²⁾.

Dit probleem was uiteraard acuter in Frankrijk, waar de PCF in een groot aantal gemeenten actief participeerde in het gemeentebestuur en de kans op contacten met andere burgerlijke overheden vele malen groter was dan in België waar de communisten, ook in de gemeenten, steeds opnieuw op de oppositiebanken terecht kwamen. Toch was de CPB zich van het gevaar bewust en waarschuwde ze in haar voorbereidende documenten voor de 'opportunistische' tendens in eigen rangen naar aanleiding van de nakende gemeenteraadsverkiezingen. Bijzondere aandachtspunten waren voorts de vrouwen en het anti-militarisme⁽³³⁾. Zeer concreet eiste de CPB onder meer de 7-urendag met maximum 40 uur per week en het salaris van een 48-urenweek, materiële steun aan de stakers, gratis en veralgemeende sociale verzekeringen, gelijke rechten voor vreemde arbeiders, gratis algemeen onderwijs, de bouw van arbeiderswoningen, gemeentelijke begrotingen op basis van vermogensbelastingen (en niet op basis van lonen en wedden)⁽³⁴⁾,... Hoe dit programma praktisch in de propaganda

van de CP-afdeling Gent vertaald werd is ons niet duidelijk, om de simpele reden dat wij voor de gemeenteraadsverkiezingen van 1932 geen of nauwelijks communistische propaganda kunnen terugvinden. Op verschillende punten heeft de CP-afdeling Gent in elk geval de nationale richtlijnen opgevolgd. Zo kwam de CPB niet enkel op te Gent, maar ook in twee van de drie voornaamste randgemeenten: Ledeberg en Sint-Amandsberg. Voorts laakte men in de socialistische pers de "[...] *scheldwoorden en wat verdachtmakingen aan het adres der socialisten*"⁽³⁵⁾.

Hier deed de Gentse BWP zich echter op haar beurt 'heiliger dan de paus' voor. *Vooruit* sleurde Minnaert net voor de verkiezingen op haar beurt door de modder omdat hij lid was geweest van een liberale turnkring waartoe ook de liberale burgemeester van Gent, Alfred Van der Stegen, behoorde⁽³⁶⁾.

De communistische lijst in Ledeberg was er enkel gekomen omdat een katholieke schepen de communisten was komen uitleggen hoe zij een lijst moesten indienen, de peterlijst was ondertekend door "*een aantal gekende katholieken*". Voorts wist een aantal peters niet dat ze een CPB-lijst steunden. Andere peters stonden niet in de gemeente ingeschreven én handtekeningen waren vervalst... Deze onrechtmatige lijst werd echter door katholieken en liberalen over de meet getrokken⁽³⁷⁾.

Vooruit wees ook op de nefaste rol van de communisten in de Franse gemeenteraden en colleges. Minnaert werd verweten tegen een aantal voorstellen te hebben gestemd die de werklozen en behoeftigen in de gemeente hielpen (zonder echter ook zijn stemmotivatie aan te halen)⁽³⁸⁾ enz., enz. Veel profijt haalde de BWP niet uit deze

moddercampagne. Ze viel terug op 33% van de stemmen (-3%) en verloor één zetel in de gemeenteraad, terwijl de CPB juist 3% won (bijna 9%) en met drie verkozenen, samen met het Grondwettelijk en Korporatief Verbond (GKV), met twee zetels de grote winnaar was⁽³⁹⁾. Naar de oorzaken van deze verkiezingsoverwinning werd nog geen echt onderzoek verricht. Zeker speelde de rol van de Gentse afdeling in de episode van de wilde zomerstaking van 1932 een belangrijke rol in de politieke keuze van veel Gentse arbeiders voor de CPB.

De staking van '32 was in de Gentse metaalnijverheid op 14 juli begonnen omwille van de loonsverminderingen. De socialistische vakbondsleiders kregen geen greep op de staking waardoor de communisten aan de basis (de communistische invloed in de Gentse CMB was vrij groot geworden) het verzet konden recupereren, zonder ervoor de verantwoordelijkheid te moeten dragen⁽⁴⁰⁾. Dat de BWP en de Syndikale Commissie nadien alsnog vat kregen op de beweging en dit syndicaal en politiek nog wisten uit te buiten, zal voor veel arbeiderskiezers 'too little too late' geweest zijn.

De communistische vooruitgang in het Gentse werd voor het overige bevestigd door de resultaten in Ledeberg (3,69%) en Sint-Amandsberg (5,40%) en nog later door de verkiezing van Vandensompel als provincieraadslid én de resultaten van de partij tijdens de parlementsverkiezingen later op het jaar in de kantons Gent (6,99%), Ledeberg (3,91%) en Evergem (3,45%).

Naast Cyriel Verkest en Ferdinand Minnaert werd voor de CPB ook Camiel Van Acker verkozen. Van Acker (1902-1943) was in deze periode, naast Minnaert, de voornaamste figuur in de CPB-federatie Gent.

Na de Eerste Wereldoorlog werd hij lid van de Gentse SJW. Tijdens zijn legerdienst in Duitsland kwam hij in contact met Duitse communisten. In 1926 werd hij lid van de CPB. Eén jaar later vertrok hij naar Moskou waar hij negen maanden op de school voor politieke opleiding van de Komintern zat. In 1929 was hij één van de Gentse 'missionarissen'. Tijdens de parlamentsverkiezingen dat jaar stelde hij zich kandidaat in het arrondissement Oudenaarde-Ronse. Hij was toen modelmaker van beroep (metaalnijverheid).

In de jaren '30 was Van Acker in de federatie vooral op organisatorisch vlak actief (hij was tevens lid van het CC van de CPB) terwijl Minnaert het politieke luik in het Gentse voor zich nam. Van 1932 tot 1938 was hij communistisch gemeenteraadslid te Gent. Nadat hij in 1938 zijn mandaat niet kon hernieuwen, kwam hij met Minnaert in conflict en werd hij omwille van tactische meningsverschillen van zijn taken ontheven en als partijsecretaris vervangen door Prosper Catrysse.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog was hij tot aan de Duitse inval in de Sovjet-Unie vooral actief op syndicaal vlak. In mei '40 werd hij door de Belgische overheid opgepakt en naar Frankrijk gedeporteerd, maar hij kon terugkeren. Nadien hielp hij in Limburg het maquis organiseren. Hij werd adjunct van de nationale commandant van de Gewapende Partizanen (GP) voor Vlaanderen. Van Acker werd opgepakt op 6 november 1943. In een poging zich hiertegen te verzetten, werd hij neergeschoten. Hij overleed diezelfde dag aan zijn verwondingen⁽⁴¹⁾.

Nu de communisten een fractie vormden, konden zij in de Gentse gemeenteraad niet langer meer genegeerd worden. De CPB-

fractie drong door in de commissies Openbare Liefdadigheid (Verkest), Openbare Gezondheid (Van Acker), Sociale Werken (Van Acker), Gas-, Water- en Elektriciteitsdiensten (Minnaert) en Haven (Verkest)⁽⁴²⁾. Op de eerste raadszitting (2 januari 1933) herhaalde Minnaert zijn voorstel om de raadszitting te verlaten én deze enkel nog in het Nederlands te houden: "*Wij verzetten ons tegen het gebruik van de Fransche taal in den gemeenteraad eener Vlaamsche stad.*"⁽⁴³⁾, omdat de arbeiders die taal niet spraken, maar ook vanuit besparingsoogpunt. Opnieuw werd ook de hernieuwde driepartijencoalitie van socialisten, liberalen en katholieken ge-laakt⁽⁴⁴⁾. Minnaert diende ook onmiddellijk een dagorde in tegen de 'reactionaire regering' - de Broqueville-Van Acker en een dagorde waarin de gemeente steun in het parlement vroeg voor een communistisch wetsvoorstel voor kosteloze werkloosheidsverzekering. Verkest vroeg dat de gemeenteraad de socialistische en communistische amnestievoorstellen voor stakingsdelicten in het parlement zou steunen⁽⁴⁵⁾... Meteen was de toon gezet. Communistische interpellaties zouden elkaar opvolgen, ook en allicht vooral met de bedoeling de socialistische fractie of de schepenen tot al dan niet gewenste uitspraken te dwingen. De socialisten reageerden dan ook vormelijk: "*Wij onthouden ons bij de voorafgaandelijke kwestie, waar wij ons vroeger reeds tegen verzet hebben. Wij hebben geen dagorden nodig. In het Parlement zullen wij den strijd voortzetten*"⁽⁴⁶⁾ (De Graeve). De communisten reageerden uiteraard op het verwerpen van hun dagorde met... een opnieuw verworpen dagorde waarin de al twaalf jaar bestaande coalitie een politiek van uitpersing ten nadele van de arbeiders en middenstanders verweten werd⁽⁴⁷⁾. Het heeft uiteraard geen of weinig zin het

Gentse gemeentebled voor de komende zes jaar op communistische interpellaties na te pluizen. De op 2 januari 1933 gezette toon zou nadien onveranderd blijven. Dit zou bovendien zeer arbeidsintensief zijn, aangezien een zeer groot deel van de interpellaties op het actief van de communistische fractie stond. Anders dan in de voorgaande periode was er nu in elk geval sprake van arbeids(her)verdeling. Verkest legde zich tijdens de eerste zittingen bijvoorbeeld toe op de havenproblematiek, Minnaert op de werkloosheidsproblematiek en de Commissie voor Openbare Onderstand (COO) en Van Acker op de gemeentebedienden... Het wederzijdse scheldproza met de socialisten kruide de communistische (bijna-) monologen en debatten met de BWP-vertegenwoordigers in de gemeenteraad en het college, of met de andere schepenen (en in zeldzame gevallen met andere gemeenteraadsleden).

Bij het doornemen van het gemeentebled concentreerden we ons vooral op de communistische reacties op een aantal bijzondere momenten in de geschiedenis van de Gentse gemeenteraad: het uiteenspatten van de tripartiete coalitie in het voorjaar van 1934; de vorming van een nieuw college van liberalen en katholieken gekoppeld aan de toenadering tussen katholieken en GKV; alsook de toenadering tussen communisten en socialisten in de gemeenteraad, toenadering die ongeveer samenviel met de meer gemodereerde houding van de CPB ten aanzien van de BWP, als gevolg van de nieuwe politieke lijn van de CPB sedert de partijconferentie van 1935 ('volksfrontgedachte') en de staking van 1936 in het Gentse⁽⁴⁸⁾...

De vorming van een nieuw college van liberalen, socialisten en katholieken eind

1932, begin 1933, gebeurde niet van harte. De katholieken weigerden, onder druk van de conservatieve scheurpartij GKV, aanvankelijk samen te gaan met de socialisten, terwijl de liberalen wel wat voelden voor een oppositiekuur. Onderhandelingen over de vorming van een 'kleine coalitie' liepen op niets uit. Zodoende gingen de traditionele partijen net voor nieuwjaar tegen heug en meug weer samen.

Naar aanleiding van de begroting van 1934 moesten bij gebrek aan financiële steun vanuit Brussel de gemeentelijke opcentiemen verhoogd worden, hetgeen gewraakt werd door GKV en communisten. De begroting vertoonde alsnog een tekort. De spanningen liepen vervolgens hoog op toen de tekorten bij de COO werden besproken en bleek dat de tegoeden gedeponneerd waren bij de katholieke 'Banque de Gand en Flandre'. Toen de socialisten zich hierbij vragen stelden, nam de katholieke schepen van financiën de socialist Balthazar in de tang met betrekking tot zijn rol in het nakende failliet van de Bank van de Arbeid en de financiële tekorten van de gemeente.

Katholieken en liberalen stemden vervolgens Balthazar weg, waarna ook de andere socialistische schepenen, Désiré Cnudde en Edward Anseele jr., hun ontslag aanboden. De vorming van een nieuw driepartijencollege bleek nadien onmogelijk en er werd een liberaal-katholiek college gevormd. Aangezien GKV nadien opnieuw de banden met de katholieken aanhaalde, kwamen de socialisten samen met de gewraakte communisten op de oppositiebanken terecht. Daar verdedigden zij de politiek van het oude college tegenover het nieuwe beleid. Met deze gematigde oppositiepolitiek beconcurrerde de BWP wel ernstig de CPB in het Gentse⁽⁴⁹⁾.

*Gust Balthazar,
Schepen van Gent
van 1923 tot 1934*

Het heeft weinig zin deze discussie nog eens opnieuw in detail te ontleden. Balthazar werd ontslaan als schepen tussen de zittingen van 16 mei en 30 juli 1934. Op de agenda van die laatste zitting stond het ontslag van de andere socialistische schepenen bovenaan.

In eerste instantie had de CPB-federatie Gent (25 juni 1934) naar aanleiding van het ontslag van de socialistische schepenen in een brief om nieuwe gemeenteraadsverkiezingen gevraagd. In een andere brief (7 juni 1934) aan de burgemeester en de gemeenteraad wraakte de Gentse BWP-federatie de 'revocatie' van Balthazar "[...] die een uitsluitend politiek karakter heeft en enkel tot doel had in hem een eerlijk man de BWP te treffen" en zegde ze de verdere deelname van de partij aan het schepencollege op.

De CPB-raadsleden kantten zich vervolgens tegen de pogingen om een nieuwe driepartijencoalitie uit te tekenen. Voorts zien we voor het eerst convergenties optreden van een aantal standpunten van communisten en socialisten, bijvoorbeeld inzake de mogelijke verkoop van gronden door de COO.

Beide partijen stemden tegen het verslag van de bevoegde schepen in deze kwestie; of de toepassing van de taalwetten (taalgebruik in de administratie) in de gemeentediensten van de stad⁽⁵⁰⁾; of de uitstoot van schadelijke gassen door de fabriek Union Chimique Belge in Meulestede⁽⁵¹⁾...

Pas op de volgende zitting werd de vorming van een nieuw college van burgemeester en schepenen besproken. In eerste instantie brak Ferdinand Minnaert het beleid van het vorige college, aan de macht sedert 1921, volledig af. Hij verweet de drie traditionele partijen dat zij tot dan de sanering van de stadsbegroting steeds opnieuw "op den rug van den lageren- en middenstand" wilden bewerkstelligen. Minnaert verwachtte van het nieuwe college weinig anders. Hij laakte vervolgens de pogingen van de socialisten om een nieuw college van de drie traditionele partijen te vormen "[...] omdat wij ons niet willen medeplichtig maken van het klerikaal meesterschap op het stadshuis". Volgens Minnaert was er geen sprake van een klerikaal, maar wel van een kapitalistisch meesterschap,

waaraan de socialisten tot een recent verleden hadden meegewerkt. Maar hij eindigde wel met een oproep tot eenheid die aan duidelijkheid niets te wensen overliet: *"Wij vragen u om te spreken over wat ons vereenigen kan en om te onderzoeken, hoe wij samen kunnen optreden tegen de klerikale-liberale meerderheid van dezen Raad"*⁽⁵²⁾.

Deze uitgestoken hand werd door de socialisten (vooral door Balthazar) vooralsnog genegeerd. Gevreesd werd dat de communisten nu weinig meer zouden doen dan de socialistische oppositie bekritisieren⁽⁵³⁾. De BWP-fractie bevond zich ten aanzien van de communisten inderdaad niet in een gemakkelijke positie. Ze wilde geen afbreuk doen aan de tot dan toe gevoerde politiek van de vroegere driepartijencolleges. Ook wilde ze de deuren voor de vorming van een nieuw college na de verkiezingen op een kier laten. De socialistische oppositie moest dus eerder gematigd zijn. Daartegenover stond dat deze oppositie inderdaad kritisch gevolgd werd door de communisten (die bleven refereren aan het bestuur van vóór 1934) die almaar meer zouden trachten de BWP-fractie tot uitspraken te dwingen met betrekking tot de communistische interpellaties, moties en dagordes. De socialistische oppositie was aanvankelijk ook actief op zeer concrete punten (waarin zij ten volle gesteund werd door de CPB-fractie), zoals de katholieke invloed in het Burgerlijk Hospitaal, hetgeen door de burgemeester op de nodige ironie werd onthaald: *"Die heeren protesteeren dikwijls sinds zij geen deel meer maken van het College! (Gelach, onderbrekingen, gerucht)"*⁽⁵⁴⁾.

Behalve de meer convergerende standpunten van de beide oppositiepartijen, valt na verloop van tijd ook op dat zij elkaar niet langer gedurig in de haren vlogen. Niet dat

zij op slag elkaars vrienden waren geworden, maar van het vroegere scheldproza was nu minder sprake. De lange interpellaties werden nu ook vaker door de veel sterkere socialistische fractie gehouden, terwijl de communisten daar corrigerend optraden waar zij de socialistische eisen scherper gesteld wilden zien.

Communisten en socialisten keurden gezamenlijk de stadsbegrotingen van 1935 en 1936 af. Dat laatste jaar, een verkiezingsjaar, was voor de CPB uiteraard zeer belangrijk. Voor de partij waren de gemeenteraadszittingen een interessant forum om haar verkiezingscampagne alvast in te zetten. Het verbod van de burgemeester op het houden van openluchtmeetings voor de parlementsverkiezingen van 24 mei 1936, was voor Minnaert op de gemeenteraadszitting van 11 mei 1936 een dankbaar onderwerp om uit te halen naar het rooms-blauwe college en het opkomend fascisme (Rex in het bijzonder)⁽⁵⁵⁾.

Op de eerstvolgende zitting (22 juni 1936) konden de communisten de - toen ook in Gent uitgebroken - algemene staking aankaarten. Deze zitting werd bijeengeroepen door één derde van de gemeenteraadsleden (artikel 62 van de toenmalige gemeentewet) om lonen, wedden, pensioenen, vergoedingen en arbeidsvoorwaarden van het stadspersoneel te bekijken⁽⁵⁶⁾. Het college had volgens socialistisch raadslid Achiel De Roo het plan opgevat de lonen van het stadspersoneel met 5% te verminderen, waarop de BWP-fractie de gemeenteraad bijeenriep om de waarheid betreffende dit plan te achterhalen. Intussen waren de parlementsverkiezingen, die weer een communistische vooruitgang (9,39%) te zien gaven, al een tijdje achter de rug en was de algemene staking reeds uitgebroken, ook in het Gentse

(vanaf 17 juni 1936). 30 à 50.000 Werknemers staakten mee in de Arteveldestad. Op 19 juni 1936 waren er incidenten op de Korenmarkt (die op de raadszitting besproken werden door De Roo en Balthazar). Het volksfrontidee stak, ook bij de socialisten in het Gentse, de kop op. De communisten speelden bij de staking in het Gentse opnieuw hun rol aan de basis, maar minder prominent dan in 1932⁽⁵⁷⁾.

Tegen de achtergrond van de staking vroeg Balthazar zich tijdens de raadszitting van 22 juni 1936 af of men op het stadshuis "zijn zinnen verloren had". Hij verklaarde zich solidair met de stakingsbeweging en eiste een verhoging van de minimumlonen, de geleidelijke invoering van de 40-urenweek en het betaald verlof voor het stadspersoneel. Balthazar werd bijgevallen door Minnaert die moest proberen de BWP-eisen op het conto van de CPB te schrijven en uit te breiden (cf. verhoging COO-steun).

Volgens de burgemeester was er geen sprake van een plan tot loonsvermindering, enkel van een indexaanpassing die moest doorgevoerd worden. Hij liet tevens de deur open om lonen en pensioenen te herzien, onder meer door te stellen dat de gemeente geen weerstand zou bieden tegen loonsverbeteringen die de nationale overheid zou toepassen.

Uiteindelijk werd een christen-democratisch-socialistische resolutie gestemd waarin een aanpassing van de lonen werd gevraagd, met erkenning van het minimumloon van 32 frank per week en waarin het college werd opgedragen de mogelijkheid te onderzoeken om de kinderbijslag te verhogen. Tevens moest een commissie vóór 31 juli 1936 een verslag maken over de 40-urenweek in de stadsdiensten waarvan Minnaert de onmiddellijke toepassing eiste⁽⁵⁸⁾.

In deze kwesties (loonsverhoging, betaald verlof en 40-urenweek) was het de Gentse vertegenwoordiger van de arbeiders in de openbare diensten, Achiel De Roo, die het college steeds opnieuw, maar zonder veel succes, interpelleerde, daarin verbaal gesteund door de communistische raadsleden. Eén van de standaardantwoorden van de burgemeester was dat hij, vooral inzake de 40-urenweek, wachtte op een initiatief van de wetgever. In de resterende periode tot aan de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 is de 40-urenweek, alle socialistische en communistische interpellaties ten spijt, er niet gekomen.

De gemeenteraadszittingen van 1938 stonden voor een niet onbelangrijk deel al in het teken van de verkiezingen later dat jaar. Zo hield de gewezen socialistische schepen Désiré Cnudde op de laatste raadszitting (8 augustus 1938) voor de verkiezingen een ellenlang betoog voor een strikte toepassing van de taalwetten door de diensten van het stadsbestuur, zowel intern als naar het publiek toe. In de daaropvolgende stemming werd ook besloten de tweetalige straatnaamborden en opschriften op officiële gebouwen te vervangen door eentalige tegen eind 1939⁽⁵⁹⁾. Minnaert en de communisten die dit al sinds 1927 eisten en nu het socialistisch voorstel steunden tegenover GKV'er de Hemptinne, die eensklaps in het Frans wilde interpellieren, kregen van een wel zeer kleinzielige Cnudde de sneer dat... "ook Jacquemotte vroeger in het Frans in Gent kwam spreken"⁽⁶⁰⁾.

Voor de CPB stonden de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 in het teken van de strijd tegen het fascisme in binnen- en buitenland. Ondanks het feit dat ze de nationa-

AAN DE BEVOLKING VAN ST-AMANDSBERG.

Nog enkele dagen scheiden ons van de Gemeenteverkiezingen!

Voor de arbeiders en middenstanders komt het er op aan, niet verder reaktionair bestuurd te worden.

Het huidige Gemeentebestuur laat den boel maar gaan zocals het is: Ziet naar de bestrating! Het is eene ware marteling om er met gelijk welk voertuig te moeten overbollen! Bijna alle straten zijn onvoldoende verlicht (hoera! de komende winter!) en de sociale werken op den berg laten veel, zeer veel te wenschen.

Ook hangt de verdere politiek onzer nationale regeering af van de samenstelling der toekomstige Gemeenteraden. Past dus op, kameraden inwoners van St-Amansberg.

Fascisme en oorlog staan steeds op den drempel uwer deur!

Zoals gij Kiest zult gij BESTUURD worden!!

Kommunistisch: Vrijheid! Welvaart! VREDE!

Fascistisch Reaktionair: Verdrukking ellende, OORLOG

Ook worden de arbeiders en middenstanders bedolven onder de belastingen, rechtstreeksche en onrechtstreeksche, en **NOG ZINT DE REGEERING OP NIEUWE LASTEN.**

Voor de werklozen ligt dan ook tog het fameus, doch zoo gevaarlijk artikel 21 in de schuif, tot NA de kiezing.

Kameraden werklozen, weest op uwe hoede!

Gedenkt de betaalde Gentsche Feestweek, de kolenuitdeeling! **DE KOMMUNISTEN** staan paraat, te strijden voor de vernietiging van het art. 21. Helpt eraan mee! Het ligt in uwe macht op 16 Oktober!

Wij zijn ove tuigd, dat de bevolking van St-Amansberg **DEMOCRATISCH** is, **ZIJ WIL GEEN FASCISME, ZIJ WIL GEEN OORLOG**, zij wil **ARBEID, VRIJHEID, VREDE.**

Kameraden! De Kommunisten roepen U op hun te helpen voor de taak welke zij zich gesteld hebben. Er moet groote schoormaak gebeuren, ook op **ST-AMANDSBERG!!**

Zendt, evenals te Gent en andere gemeenten en steden, **KOMMUNISTEN** naar den Gemeenteraad, die **UWE** belangen zullen verdedigen, en niet dezen der rijken. Die overal waar zij zetelen streven voor de ontlasting der arbeiders en strijden voor huone sociale verbeteringen

Kameraden, Arbeiders en Middenstanders, geeft op 16 Oktober utting aan uwen wil! Voor vrede, meer welstand, en tegen het fascistisch gevaar. Voor vermindering van belasting, voor verbetering op gemeentelijk gebied.

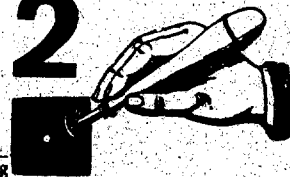
Vergeet niet, kamerader, zoals gij **KIEST** wordt gij **BESTUURD!**

KIEST OP 16 OCTOBER UWE VERTEGENWOORDIGERS!!!

Stemt **Kommunistisch**

onder N^r

2

Verantw. uitg. Leclercq G. Syngemkouterstraat, 21, St-Amansberg

le regering fel bekritiseerde, werd toch de eenheid met de BWP gepropageerd⁽⁶¹⁾. Daarom lanceerde de CPB in juli 1938 een oproep om socialistisch-communistische eenheidslijsten te vormen. Dergelijke lijsten waren echter meer uitzondering dan regel⁽⁶²⁾. In Vlaanderen waren er enkel eenheidslijsten in Viane (met de BWP) en Hoboken (met de socialistische burgemeester Marnef)⁽⁶³⁾.

Op het vlak van de gemeentepolitiek werd de (financiële) vrijheid van de gemeenten vooropgesteld. De bevoogding van de nationale overheid moest beëindigd worden zodat de gemeenten zelf zouden kunnen beslissen hoe zij hun budget in evenwicht wilden krijgen, over de arbeidsduur van het stadspersoneel en over bijkomende hulp aan de werklozen in de gemeente⁽⁶⁴⁾.

Andere programmapunten waren: de uitbating van grote openbare diensten (gas, water, elektriciteit, vervoer...) door middel van gemeenteregies of intercommunales, de hervorming van het gemeentelijk belastingsstelsel (o.a. progressieve gemeentetaks op bedrijfswinsten), de realisatie van grote openbare werken (bouw goedkope woningen, rioleringen, wegenwerken), uitbreiding van de COO-dienstverlening⁽⁶⁵⁾...

Over het algemeen waren de verkiezingen voor de CPB een succes: 122 verkozenen in 71 gemeenten, waarvan vijf in Vlaanderen⁽⁶⁶⁾.

De verkiezingspropaganda van de Gentse CPB verschilde niet veel van deze voor het nationaal programma. Bijzondere aandacht ging wel naar het ontkrachten van de Copac-propaganda. Copac stond voor 'Concentration de la Propagande Anticommuniste' of 'Centre d'Organisation et de Propagande Anti-Communiste' en werd gefinancierd door een aantal Belgische indus-

triëlen om het communisme op het terrein te bestrijden. Copac zette een aantal misnoegde en bijstandbehoevende oud-Spanjestrijders in om propaganda te voeren tegen de CPB tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 1938⁽⁶⁷⁾.

Ook in Gent werden verschillende oud-Spanjestrijders ingezet tegen de CPB evenals alle mogelijke andere middelen zoals massameetings, 7 anti-communistische tentoonstellingen, 20 filmavonden, 4 reeksen anti-communistische affiches (3500 in het totaal), 200.000 pamfletten, 60.000 exemplaren van het Vlaamse Copac-blad *Volkswacht* en 2000 exemplaren van *Volksblad*⁽⁶⁸⁾.

De actie van Copac was zeker één van de oorzaken van de nederlaag van de CPB, die terugviel op 5,5% en 1 zetel (Minnaert). De BWP won maar enkele stemmen, maar wel een zetel. Specifiek voor de Gentse CPB was daarnaast de ongunstig electorale conjunctuur. De parlementsverkiezingen één jaar later bevestigden dit. Toen werd de partij in het kanton Gent gehalveerd: 4,62% (-4,77%). Hoewel de CPB in 1939 in heel Vlaanderen (behalve in de arrondissementen Aalst en Oudenaarde-Ronse) terrein verloor was het verlies nergens zo groot als in Gent⁽⁶⁹⁾, waar de partij zelfs lager scoorde dan tijdens de parlementsverkiezingen van 1932.

Omgekeerd scoorde de BWP in het arrondissement Gent-Eeklo tijdens de parlementsverkiezingen van 1939 uitermate goed. Ze won er meer dan één procent (in het kanton Gent 0,6%) terwijl ze in het geheel van de Vlaamse kantons 0,7% verloor. Wat zeker ook in het nadeel speelde van de CPB was de oppositierol van de BWP in de gemeentepolitiek tussen 1934 en 1938; ook nadelig voor de CPB, maar voordelig voor de BWP, was het overlijden van Edward

Anseele sr. in 1938. Anseele had ook voor de communistische achterban een zekere mythische waarde. Zo valt het op dat hij, voor zover wij konden nagaan, het enige overleden socialistisch raadslid was voor wie Minnaert - omwille van diens historische rol in de emancipatiestrijd der Gentse arbeiders - een zeer lovend rouwbeklag uitsprak in de gemeenteraad⁽⁷⁰⁾.

Tot slot moet ook hier herhaald worden dat het kiezerskorps dat de CPB in 1932 en 1936 achter zich gekregen had, allicht een zeer wispelturig lompenproletariaat was, dat in 1938, ook onder impuls van de Copac-acties, voor een deel naar de extreem-rechtse partijen (Rex en Vlaams Nationaal Verbond (VNV)) overstapte. De BWP ging in 1938 weliswaar met een kleine 1% vooruit, maar had nauwelijks stemmen gewonnen. De katholieken gingen met ruim 1% vooruit, maar wonnen evenzeer maar relatief weinig stemmen (zo'n 600) terug van het GKV (in 1932 7500 stemmen) dat in de katholieke stal was teruggekeerd. Veel GKV-kiezers leken te zijn overgestapt naar Rex (ruim 5600 stemmen in 1938) en naar de liberalen die een kleine 2% (en ongeveer 1400 stemmen) wonnen. Het VNV tenslotte won 1,1% (en ruim 1000 stemmen) ten aanzien van het resultaat van de Frontpartij in 1932.

De Gentse communisten zelf schreven hun achteruitgang nagenoeg volledig toe aan de anti-communistische campagne van Copac.

Na de verkiezingen werden de plooiën tussen de verschillende traditionele partijen met moeite weer gladgestreken. De katholieken zagen in de uitslag een goedkeuring van het gevoerde beleid en stelden de liberalen de vorming van een nieuw rooms-blauw college voor. De liberalen weiger-

den dit echter omdat zij in een tweeledig college niet zouden kunnen optornen tegen het katholieke overwicht én omwille van de katholieke eisen inzake het vrij onderwijs. De BWP van haar kant zag na vier jaar oppositie een nieuwe grote coalitie wel zitten. Zo'n college kwam er dan ook, met als voornaamste prioriteit opnieuw de sanering van de stadsfinanciën. Dat het hier om een verstandshuwelijk ging, waarin elke fractie de vrijheid behield om haar eigen opinie te verdedigen, bleek meteen toen de katholieken lieten notuleren dat zij die vrijheid zeker inzake onderwijskwesties zouden opeisen⁽⁷¹⁾.

Ferdinand Minnaert voelde de vorming van een nieuwe coalitie van de traditionele partijen al vroeg aankomen. In de periode tussen de verkiezingen en de installatie van de nieuwe gemeenteraad, stelde hij dat de socialistische fractie de facto al was toegetreden tot het college, nadat de socialisten een aantal van zijn voorstellen (bijvoorbeeld de toekenning aan zieke stadswerklieden van een ziektevergoeding gelijk aan het volledig loon voor de periode van één jaar) hadden afgekeurd⁽⁷²⁾.

Bij de installatie van de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college keurde Minnaert uiteraard het coalitieakkoord af als "*lage kiesberedening*"⁽⁷³⁾. Enkel in toekomstig scheidt Anseele leek hij nog enig vertrouwen te hebben⁽⁷⁴⁾. Minnaert viel nadien terug in zijn vertrouwde rol van aartsvijand van het college in het algemeen en 'socialistenhaat' in het bijzonder.

Hiermee eindigde de periode 1932-1938 die zich voor de CPB bijzonder beloftevol aandeede. De verkiezing van drie Gentse communistische gemeenteraadsleden in 1932

was al een anomalie in de politieke geschiedenis van Vlaanderen en van de partij. Deze anomalie viel samen met een andere politieke situatie die even uitzonderlijk was: het opblazen van de politieke 'godsvrede' op het Gentse stadhuis en als gevolg daarvan de noodgedwongen oppositie van de BWP. Beide uitzonderlijke gebeurtenissen vonden plaats in een voor beide partijen even uitzonderlijk tijdperk, waarin namelijk de economische crisis de als zeer proletarisch ervaren stad Gent bijzonder hard trof. Hierdoor ontstond een sociaal klimaat (de algemene stakingen van 1932 en 1936, maar voorts ook de staking in de Gentse textielnijverheid in 1934) dat normaliter een standhouden van de CPB of zelfs een verdere groei ervan in de hand had moeten werken.

Veel vragen blijven open

Vreemd genoeg lijkt, ter linkerzijde, vooral de Gentse BWP van de hierboven geschetste situatie geprofiteerd te hebben, hoewel geen andere partij in deze periode meer op een stuurloos schip leek als de tussenoorlogse socialistische partij. Heeft de BWP in deze regio, door het ministerschap van Balthazar, meer dan elders in Vlaanderen, geprofiteerd van het politiek recupereren van de sociaal-economische implicaties van de staking van 1936 (cf. het betaald verlot)?

Een andere vreemde vaststelling is dat de in 1932 afwezige extreem rechtse partijen in 1938 voor een deel het communistische verlies leken te recupereren, terwijl het tot dan vooral de katholieken en niet de arbeiderspartijen waren die - ook na 1936 - aan deze partijen stemmen verloren⁽⁷⁵⁾.

Veel diepgaander onderzoek zal dus nog moeten gebeuren om het communistische falen in Gent na 1936 te kunnen verklaren. De voorlopige besluiten die wij in deze bijdrage trokken, zijn dan ook niet meer dan dat.

- (1) Een overzicht van door verschillende instellingen bewaarde communistische archieven vindt men onder meer in *Brood & Rozen* (1997)4, themanummer 'Communisme in België'.
- (2) Voor Gent, zie onder meer: Amsab, Microfilm archief Procureur des Konings, nummer 102/1/28; C. DE SMET, *De Vlaamse afdelingen van de Kommunistische Partij. Een status quaestionis*, RUG, licentiaatsverhandeling, 1973, 2 vol.; R. VAN DOORSLAER, Gentenaars in de Internationale Brigaden. In: *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, (oktober 1980)5, pp. 150-195.
- (3) *Rapport sur l'activité du Parti depuis le IVème Congrès National*, s.l., s.d., p. 2.
- (4) C. DE SMET, *De Vlaamse afdelingen [...]*, pp. 235-236.
- (5) Kameraad Ferdinand Minnaert: 25 jaar communistisch gemeenteraadslid te Gent. In: *De Rode Vaan*, 07.06.1952, p. 2.
- (6) Zie onder meer: *De Rode Vaan*, 11.09.1975, p. 18.
- (7) DACOB, (Auto)Biografie Cyriel Verkest, Brief van de Section Syndicale Centrale aan de CIP des Marins te Moskou van 27 oktober 1928, fotokopieën archieven Comintern, SB 28.
- (8) A. DERMUL (1876-1956), leurder; propagandist voor de BWP vóór de Eerste Wereldoorlog; politiek gevangene gedurende de Eerste Wereldoorlog; beheerder van de *Rode Vaan* (1921); verantwoordelijke Arbeidershulpcomité Gent (1922); kandideerde op verschillende CPB-lijsten vanaf 1925 tot na de Tweede Wereldoorlog voor gemeente, provincie, Kamer en Senaat.
- (9) A. MENSAERT (°1873), lid van de CPB in 1921; kandidaat gemeenteraadslid voor de partij te Sint-Amandsberg in 1932.
- (10) J. MUSSCHE (1892-1946), metaalbewerker; lid van de CPB in 1921; vervoegde in 1928 de trotskistische oppositie, maar keerde later terug; kandideerde nadien op verschillende CPB-lijsten voor provincie en Kamer.
- (11) M. ROGIEST (1885-1967), fabrieksarbeider-houtzager; kandideerde op verschillende CPB-lijsten voor gemeente en provincie.

- (12) O. SMESMAN (1888-1941), steenbakker, dokter; vervoegde in 1929 de trotskistische oppositie voor dewelke hij in 1929 kandidaat was voor de provincieraadsverkiezingen in het district Gent; keerde in 1931 terug naar de CPB voor dewelke hij kandideerde op verschillende verkiezingslijsten voor provincie en Kamer; gedurende de Tweede Wereldoorlog werd hij opgepakt door de bezetter; hij overleed te Hoei in oktober 1941.
- (13) J. BEYAERT, textielarbeidster; lid van de communistische vrouwengroep Rosa Luxemburg; kandidaat gemeenteraadslid voor de CPB te Gent in 1926; koos in 1928 voor de trotskistische oppositie; oppositioneel kandidaat voor de provincie- en parlamentsverkiezingen van 1929; huwde een lid van de CPB en keerde terug naar de partij voor dewelke zij kandidaat was tijdens de parlamentsverkiezingen van 1939; werd als communistisch militante uit de Textielarbeiderscentrale gezet.
- (14) J. VAN MELKEBEKE (*1894), koperlager/kopergieter; kandidaat gemeenteraadslid voor de CPB te Gent in 1926; koos in 1928 voor de oppositie, maar keerde vrij snel terug naar de CPB.
- (15) F. VAN DOOREN (1897-1974), metaalbewerker; verkoper van de *Roode Vaan* (1922), in 1924 uit de Centrale der Metaalbewerkeren (CMB) gezet als communistisch militant; voorzitter van het Vlaams congres van de CPB in 1925; kandidaat volksvertegenwoordiger voor de CPB in het arrondissement Gent-Eeklo in 1925; kandidaat gemeenteraadslid voor de CPB te Gent in 1926; leider van de trotskistische oppositie te Gent; kandidaat volksvertegenwoordiger voor de oppositie in het arrondissement Gent-Eeklo in 1929; uitgever van de *Proletenstem* (Radencommunisten) in 1938; lid van het centraal comité van de Internationale Kommunisten in 1932.
- (16) cf. BEYAERT, MUSSCHE, SMESMAN, VAN MELKEBEKE... Zie ook: M. BOCQUAERT (*1904), dokter; lid van de Roode Jeugd, communistische jongeren; leider van de trotskistische oppositie te Gent in 1931; keerde in 1932 terug naar de CPB; kandidaat gemeenteraadslid CPB te Sint-Amandsberg in 1932 en kandidaat volksvertegenwoordiger voor de CPB in het arrondissement Gent-Eeklo in 1932; richtte in 1936 met L. De Pauw opnieuw een trotskistische groep op te Gent; werd in september 1943 door de bezetter aangehouden en 64 dagen geïnterneerd.
- (17) Amsab, Chantal De Smet, nr. 108, *Procès-Verbal de la séance de la Commission d'Organisation Centrale du 31 mai 1927*, p. 2.
- (18) Amsab, Chantal De Smet, nr. 108, *Rapport sur l'activité de la Commission d'organisation depuis la date de sa création, 21 novembre 1927*, p. 2.
- (19) Amsab, Chantal De Smet, nr. 108, *Fédération de Gand. Rapport sur les résultats du plan de travail, s.l., s.d. (1929)*, 3 p.
- (20) Parti Communiste de Belgique. Section Centrale d'Agit-prop. Service de Documentation, Bulletin de documentation, (5 janvier 1933)5, pp. 5, 8 en 11.
- (21) R. VAN DOORSLAER, Gentenaars in de Internationale [...], pp. 162-163.
- (22) Elections communales de 1926, Parti Communiste de Belgique, s.l., s.d., p. 4.
- (23) Stad Gent, *Gemeenteblad 1927. Eerste Halfjaar. Ville de Gand Bulletin Communal 1927. Premier Semestre*, Gent/Gand: SM Volksdrukkerij SC, 1927, pp. 5, 16, 17, 89, 96, 168, 556.
- (24) Stad Gent, *Gemeenteblad 1927 [...]*, p. 644 (waarop Minnaert antwoordde: "En gij luiaard, die ge zijt, leege luiaard die ge zijt").
- (25) Stad Gent, *Gemeenteblad 1927 [...]*, p. 667.
- (26) L. FRANÇOIS, 'Liberaal en socialist zijn slechts voornamen...' Het politieke leven op het Stadhuis. In: *Interbellum in Gent 1919-1939*, Gent: Stad Gent-Stadsarchief en Museum Arnold Vander Haegen, 1995, p. 2 en p. 51.
- (27) Zie daarvoor: G. DENECKERE, Rood of geen brood? Het wel en wee van de Gentse arbeidersbewegingen. In: *Interbellum in Gent 1919-1939*, Gent: Stad Gent-Stadsarchief en Museum Arnold Vander Haegen, 1995, pp. 84-85.
- (28) Amsab, Cordier, nr. 39, doos 1, farde 3, Parti Communiste en Belgique. Matériaux destinés au CC des 5 et 6 décembre 1931. Note sur la préparation du travail du parti pour les élections communales de 1932, p. 1.
- (29) Amsab, Cordier, nr. 39, doos 1, farde 3, Parti Communiste en Belgique [...], pp. 1-2.
- (30) Amsab, Cordier, nr. 39, doos 1, farde 3, Programme du Parti Communiste pour les élections communales de 1932, s.l., s.d., p. 2.
- (31) Amsab, Cordier, nr. 39, doos 1, farde 3, Programme du Parti Communiste [...], p. 5.
- (32) M. DREYFUS, *PCF Crises et dissidences. De 1920 à nos jours*, Bruxelles: Editions Complexe, 1990, p. 224.
- (33) Amsab, Cordier, nr. 39, doos 1, farde 3, Programme du Parti Communiste [...], s.l., s.d., 10 p.
- (34) Parti Communiste de Belgique. Section Centrale d'Agit-prop. Service de Documentation, Bulletin de documentation, n° 5, 5 janvier 1933, p. 2.
- (35) G.B., Twee kiesschriften. In: *Vooruit*, 29.09.1932, p. 1.
- (36) Een stichtend document. Het bondgenootschap van 1922. Terwijl de arbeiders in strijd waren vierden de h. h. Vanderstegen en Minnaert samen feest. In: *Vooruit*, 05.10.1932, p. 1.
- (37) Hoe er te Ledeburg een kommunistische lijst is gekomen. In: *Vooruit*, 27.09.1932, p. 1.
- (38) G.B., Waar de kommunisten gemeenten besturen. Een ellendig spektakel. In: *Vooruit*, 21.08.1932, p. 1; A.D.K., De kommunistische woordenkramerij. Tegen de verdeeldheid der werkende klasse. In: *Vooruit*, 09.09.1932, p. 2.

- (39) D. MARTIN, Regimecrisis en lokaal bestuur in het interbellum. Een comparatief sociaal profiel van Antwerpse en Gentse collegeleden, 1921-1938. In: *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis 1930-1960*, (1998)1, p. 190.
- (40) G. DENECKERE, Rood of geen brood? [...], p. 87.
- (41) *De Roodse Vaan*, 05.03.1945, p.1 en R. VAN DOORSLAER, Gentenaars in de Internationale, [...], p. 15.
- (42) (103) Stad Gent, Commissies (Gemeenteraad van 15 oktober 1934), Gent: SM Volksdrukkerij, 1935, pp. 2-5.
- (43) Stad Gent, *Gemeentebblad 1933*, 1 (zitting van 2 januari 1933), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1933), p. 19.
- (44) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, pp. 19-24.
- (45) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, p. 24, pp. 25-26 en pp. 27-28.
- (46) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, p. 28.
- (47) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, pp. 32-33.
- (48) Voor deze episode, zie ook: L. FRANÇOIS, 'Liberaal en socialist' [...], pp. 53-54.
- (49) L. FRANÇOIS, 'Liberaal en socialist' [...], pp. 52-54.
- (50) Stad Gent, *Gemeentebblad 1934*, 7 (zitting van 30 juli 1934), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1934), pp. 619-620, 643, 689-690.
- (51) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, pp. 731-741, zowel Verkest als Anselele vroegen een onderzoek naar de luchtvervuiling van deze chemische fabriek, die... een visfabriek had moeten zijn. Volgens ecologist avant la lettre Cyriel Verkest was de uitstoot van schadelijke stoffen zo erg "dat het gaten in de kleren maakt" en dat "als gij daar op een meubel strijkt blijft uw hand steken". Verkest vroeg strenge maatregelen tegen de fabriek die ook de toestemming had gekregen een waterput aan te boren, met als gevolg dat sommige straten zonder water zaten.
- (52) Stad Gent, *Gemeentebblad 1934*, 8 (zitting van 1 oktober 1934), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1934), pp. 767-776.
- (53) Stad Gent, *Gemeentebblad [...]*, pp. 117-118.
- (54) Stad Gent, *Gemeentebblad 1934*, 9 (zitting van 15 oktober 1934), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1934), p. 825.
- (55) Stad Gent, *Gemeentebblad 1936*, 7 (zitting van 11 mei 1936), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1936), pp. 611-615.
- (56) Stad Gent, *Gemeentebblad 1936*, 8 (zitting van 22 juni 1936), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1936), p. 623.
- (57) G. DENECKERE, Rood of geen brood? [...], pp. 90-92.
- (58) Stad Gent, *Gemeentebblad 1936*, 8 (zitting van 22 juni 1936), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1936), pp. 631, 645-646, 653-654.
- (59) Stad Gent, *Gemeentebblad 1938* (zitting van 8 augustus 1938), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1938), pp. 610-658.
- (60) Stad Gent, *Gemeentebblad 1938 [...]*, p. 639.
- (61) *Het Vlaamsche Volk. Gemeentekiezingen 1938. Bijzondere uitgave*, p. 1.
- (62) J. GOTOVITCH, Le Parti Communiste et les élections communales 1926-1952. In: *De gemeenteverkiezingen en hun impact op de Belgische politiek (1890-1970). Handelingen van het 16de internationaal colloquium*, Brussel: Gemeentekrediet (1994)87, pp. 297-298.
- (63) R. VAN DOORSLAER, *De KPB en het Sovjet-Duits niet aanvalspakt*, Gent: Masereelfonds, 1975, p. 19.
- (64) Parti Communiste de Belgique. Section de l'Internationale Communiste, 1936-1939. *30 mois de lutte pour le pain, la paix et la liberté. Rapport d'activité du Comité Central pour le VIIe Congrès National du Parti Communiste de Belgique. Bruxelles, 12-13-14-15 août 1939*, Bruxelles: Editions Germinal, s.d. (1939), p. 13.
- (65) *Het Vlaamsche Volk. Gemeentekiezingen 1938. Bijzondere uitgave*, p. 2.
- (66) J. GOTOVITCH, Le Parti Communiste [...], p. 298.
- (67) B. VAN HOORICK, *In tegenstroom*, Gent: Masereelfonds, 1982, p. 65; Voor concrete details betreffende de Copac-actie in het Gentse, zie: R. VAN DOORSLAER, Gentenaars in de Internationale [...], pp. 179-183.
- (68) L'Avance communiste aux élections communales. In: *Bulletin de la SEPESS*, Novembre 1938, pp. 20-21.
- (69) Het arrondissement Antwerpen buiten beschouwing gelaten omdat daar de factor Frenssen in het nadeel van de CPB speelde.
- (70) Stad Gent, *Gemeentebblad 1938* (zitting van 28 februari 1938), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1938), pp. 69-71.
- (71) L. FRANÇOIS, 'Liberaal en socialist' [...], p. 55.
- (72) Stad Gent, *Gemeentebblad 1938* (zitting van 31 oktober 1938), s.l. (Gent: SM Volksdrukkerij), s.d. (1938), p. 783.
- (73) L. FRANÇOIS, 'Liberaal en socialist' [...], p. 55.
- (74) De nieuwe gemeenteraad van Gent bijeengekomen. Samenstelling van het driepartijdig schepencollege. Belangrijke verklaringen der socialisten. In: *Vooruit*, 06.01.1939, p. 7.
- (75) Zie ook: E. WITTE en J. CRAEYBECKX, *Politieke geschiedenis van België sinds 1830. Spanningen in een burgerlijke democratie*, Antwerpen: Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij, 1981, p. 170.